

BISERICA și SCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână : **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria :
Pe un an 10 cor. — pe $\frac{1}{2}$ an 5 cor.
Pentru România și străinătate :
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor. : până la 200 cuvinte
8 cor. ; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 1 1902.

CIRCULAR.

către Onorații membri ai Sinodului protopresbiterial electoral din tractul Radnei.

Conform mandatului primit dela Venerabilul Consistor diecesan ort. român din Arad dd. 11/24 Noemvrie a. c. Nr. 6383/1902, și în conformitate cu §. 42 și 51 din Statutul-Organic și a §-lui 15 din „Regulamentul pentru procedură la alegerea de protopresbiter,” convoc prin aceasta Sinodul protopresbiterial electoral înmulțit al tractului Radna, la întrunire în sf. Biserică ort. română din Radna pe 3/16 Decemvrie a. c. la orele 9 a. m.

Obiectul acestui Sinod va fi alegerea noului protopresbiter tractual în locul fostului protopresbiter Vasile Beleş, trecut prin alegere în aceeași calitate în tractul Aradului.

Fiind P. T. D.-Ta membru ordinar (ad hoc) al Sinodului protopresbiterial electoral din Radna, prin aceasta am onoare a Te invita să participi la acel Sinod, pentru validitatea dreptului constituțional, ce Ți-s'a dat prin alegerea de membru sinodal.

Arad, 17/30 Noemvrie 1902.

Roman R. Ciorogariu,
Ieromonah, comisar consistorial.

Predică

la sărbătoarea sf. Ierarch Nicolae.

Dedicată :

Magnificenței Sale, alesului arhipăstor

Vasile Mangra.

»Așa să lumineze lumina voastră
înaintea oamenilor, ca văzând fap-
tele voastre cele bune, să preamă-
rească pe tatăl vostru cel din ceruri.“
(Mat. c. 5. v. 16.)

Iubiților Creștini!

La începutul lumii, a voit Dumnezeu să de-
lătore împărăția întunerecului, și pentru crearea

și susținerea fapturilor a poruncit, să se facă mai întâiu lumină ; ear' ca purtător de lumină a rinduit soarele, care nu numai luminează, ci și încălzește, prin ce se produc și susțin viețile. Tot așa, la împlinirea timpului, pentru alungarea întunerecului, păcatului, de care sufletul omului era robit a trimis Dumnezeu lumina adevărului, a cuvântului evangelic prin Fiul său, ca să-î lumineze calea pentru fericire.

Soarele este menit a-și împlini serviciul său vivificător asupra corpurilor până la sfârșitul lumii ; tocmai așa însă și lumina lui Cristos, e menită a lumina tuturor oamenilor, din toate timpurile și de pe toată fața pământului, pentru a-î face din robi fii și moștenitori împărăției lui Dumnezeu. Căci învățăceilor săi a zis Mântuitorul : »Mergeți în toată lumea, vestiți evangelia la toată făptura,« (Marcu C. 16 v. 15) ; ear' Apostolul Pavel a scris galatenilor : »căta : de acum nu mai ești rob ci fiu și moștenitor lui Dumnezeu prin Iisus Cristos.« (Gal. c. 4 v. 7).

De aceea a trebuit, ca lumina, învățătura adusă de Cristos în lume, să nu se pună sub obroc, ci în sfesnic, ca să lumineze tuturor : a trebuit, ca el să-și aleagă sieși anumiți bărbați, cari asemenea unor făclii, să reverse în lume razele luminii adevărului. Acei bărbați, întru început erau sfinții Apostoli, despre cari scris este, că „în tot pământul a eșit vestirea lor.“ Ear' după Apostoli cine oare să fi răspândit lumină, decât earăși următorii acelora. așezați de ei și prin darul Duhului sfânt cu a lor putere înzestrați, ca pe toți oamenii, din tot timpul și locul, să-î adune întru o turmă sub un cap Cristos.

Eată, iubiților, acele făclii luminoase, bărbații cei purtători de lumina lui Cristos, dela Apostoli până în zilele noastre, au fost ierarchii bisericii sau episcopii și preotii. Și aceștia vor fi și de acum înainte organe luminoase, până la sfârșitul veacurilor.

În ierarchi, adică în episcopi și în preoții bisericii aveți dară să priviți pe binefăcătorii și luminătorii vostri; căci ei după chemarea lor sunt chemați a-și consacra toată puterea și viața în lucrare neconținută pentru fericirea sufletelor voastre. Ba chiar răspunzători stau ei înaintea lui Dumnezeu, pentru sufletele lor încredințate. De aceea pentru binele vostru sufletească, nu încetați ei a vă învăța, a vă ajuta cu puterea rugăciunilor lor și peste toată viața voastră vă însoțesc cu binecuvântarea.

Deci pe acești luminători ai creștinătății și servitori ai lui Cristos creștinii au datorință să-i cinstească, ca pe părinții lor sufletești. Dar, fraților creștini, biserica lui Cristos, mai ales în vechime astfel de ierarchi a avut, cari în timpurile cele mai grele și de pomenire tristă. când creștinismul cu sabie și foc era amenințat de furia păgânismului, ca să peară de pe pământ: ei s'au distins prin cele mai înalte virtuți creștinești, apărându-și legea și turma lor scumpă cu însăși primejdia vieții. Pentru aceea Dumnezeu i-a preamărit pe ei; ear' sf. biserică a rânduit, ca în anumite zile să se serbeze sf. lor pomenire.

Eată, astăzi, încă serbăm iubiților, pomenirea unui ierarch, anume: a sf. ierarch Nicolae-archiepiscopul dela Mira Lachiei. Și eu aflu de binevenită ocasiunea, să ne ocupăm azi, cu una dintre cele mai plăcute datorințe ale pietății creștinești, anume: a reverinței, ce o datorim ierarchiei, și preste tot fețelor celor sfințite. Am ales dară, ca aceasta să fie și miezul cuvântării mele; ear' pe voi iubiților, vă rog cu Psalmistul: *»fiilor, ascultați-mă pe mine!«* (Ps. 33, v. 12).

* * *

Stricată a rămas firea omului după păcatul strămoșesc. Acesta a fost trunchiul, din care s'a rămurit un legeon de alte păcate; și în măsura în care se sporiau oamenii, se înmulțiau și fărădelegile. Omul, lăsat de sine, în veci nu s'ar fi putut îndrepta pe calea binelui și virtuții. Singură mila lui Dumnezeu a fost, care a reabilitat pe om, readucându-l la cunoștința adevărului prin descoperirea voii sale. Aceasta o spune și sf. Apostol Pavel, în epistola sa scrisă efesenilor, unde zice: *»eară Dumnezeu, bogat fiind întru milă... pe noi cei-ce eram morți cu păcatele, ne-a înviat întru Cristos.«* (Ef. c. 2 v. 4—5). Și era natural, că însuși poporul lui Israil, cărui Dumnezeu s'a descoperit și i-a dat lege, ca să-l înfrâneze dela rele și să-l țină pe calea binelui, în urma desorganizării puterilor sale sufletești, prin păcat a trebuit să se abată dela împlinirea voii lui Dumnezeu. De aceea, Dumnezeu i-a dat sufletului său luminător, că a așezat preoții, ca să fie mijlocitori între făptură și creator.

Dar' ce s'a ales de celelalte popoare de pe pământ? Toți erau închinători de idoli; toți nu

cunoșteau pe Dumnezeu cel adevărat; ear' această desbinare a omenimei a făcut, de nu se recunoștea om pe om.

A venit însă timpul și din sămânța lui Avraam ridică Dumnezeu oamenii mântuitor, prin întruparea Fiului său, care făcându-se om, aduse între oameni pacea și bunăvoința. Atunci, după cuvintele Apostolului Pavel, toți fii mâniai, cari umblau în voile trupului și ale cugetelor, toți cei morți cu păcatele au înviat cu Cristos, așezându-se întru cele cerești. Aceasta a făcut bogăția darului lui Cristos. Până la Cristos, ce deosebire era între om și om, între iudeu și păgân? Unul curat pentru tăierea împrejur, altul necurat pentru netăierea împrejur. Cristos însă prin sângele său apropie pe cei-ce erau departe; sfărîmă peretele cel din mijloc al vrajbei în trupul său; pe toți îi apropie într'un Duch către Tatăl; acum nu mai sunt străini și nemernici: ci »împreună locuitori cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu.« (Efes. c. 2, v. 19).

Dar' deși Cristos pacea noastră, pentru toți a venit pe pământ și a predicat evanghelia sa iudeilor, ca și păgânilor, totuși deosebire între om și om, între creștin și creștin, n'a încetat decât după moartea sa, în urma învățaturii Apostolilor. Și acestea toate le știuse Cristos înainte de moartea sa, căci credința în învățătura lui, numai după moarte s'a putut câștiga cu succes. De aceea la schimbarea sa la față, spusese El Apostolilor prezenți, ca nimeni să nu spună minunea, până când se va scula din morți, știind, că numai după sevârșirea celei mai mari minuni a învierii vor crede și pe cele mai mici. Deci lățirea evangheliei sale o încredință Mântuitorul Cristos Apostolilor și nu numai celor 12 aleși de el în viață, ci și celor aleși după moarte; căci chiar cel mai activ și mai înfocat Apostol al creștinătății, sf. Pavel, după suirea la cer alui Iisus, se făcu Apostol. Și tot așa și alții. Pe Apostoli Cristos îi trimite în lume cu cuvintele: *»Mergând învățați toate neamurile, botezându-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al sf. Duh,«* (Mat. c. 28 v. 19), dar' mai înainte le-a zis, să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui, adică pe Duhul sfânt, care rămâne cu ei în veci. Știm dară ca Duhul sfânt a dat Apostolilor putere și înțelepciune, ca să pășească în lume; și tot Duhul sfânt a ales și întărit spre această slujbă pe următorii Apostolilor, prin punerea mânilor acestora, ceea-ce până în ziua de azi s'a continuat în biserica lui Cristos. Apostolii au sfințit pe următorii lor pe bărbații apostolești; aceștia pe episcopii următori lor și tot așa prin punerea mânilor până azi și până la sfârșitul lumii se împărtășește darul Duhului sfânt tuturor fețelor sfințite bisericesti. Și aceștia toți contribuiesc la zidirea bisericii pe temelia Apostolilor și a proro-

cilor fiind peatra cea din unghiu însuși Iisus Cristos (Efes. c. 2, v. 20).

Numai necredinciosul deci, e în stare să se îndoiască în adevărul, că biserica lui Cristos precum nu s'a putut întemeia fără Apostoli, astfel nici nu se poate susține, fără locuitorii lor, adecă fără archipăstori și preoți. Căci dacă Cristos avu lipsă de Apostoli, ear' aceștia de învățăceii lor, pe cari ei i-au sfințit de episcopi și preoți, cu atât mai vartos are biserica lipsă de aceștia în timpurile, când întemeietorii ei lipsesc din popor.

Dar' lipsa de ierarhie în biserică, se justifică pe deplin, prin întâmplările ce ni-le spune istoria, și peste cari a trecut biserica lui Cristos.

Să ne cunoaștem mai deaproape cu începutul bisericii creștine. Cristos apare în lume, ca un soare luminos, pe un orizont întunecat și corupt de toate patimile omenestii. Lumina Lui a fost evangelia iubirei; ear' din căldura iubirei aveau să răsară și să crească pe pământ cele mai sublime idealuri cum sunt: egalitatea, dreptatea și frățietatea între oameni. Ce greu este a planta legume nobile în o grădină coplesită de buruieni, știm din experiență. Tocmai acel aspect ni-se presintă în reformarea omenimei păcătoase, prin legea virtuților. Căci pe acel timp egalitatea era un lucru cu neputință, o absurditate. Estinderea domniei romane peste toată lumea îi făcu pe aceștia, până la nebunie superbă și îngâmfați și de un egoism grosolan. La Evrei nu să cunoștea tar. Acestei ordine sociale, deci, vine se i-se opună răsboiul cel blând al legii lui Cristos, a cărui armă nu era sabia, ci iubirea de frate. Cu oamenii stăpâniți de astfel de moravuri, aveau să lupte ostașii lui Cristos, Apostolii și după ei, următorii lor, archiereii și preoții. Căci deși mai târziu creștinismul a cucerit teren în poporul de jos, dar' claselor privilegiate și mai ales împărătoșilor păgâni, legea lui Cristos, li-se părea o nebunie; pentru-că cu conștiința lor întunecată nu se putea potrivi numirea de frate, față cu sêracul și cu cel străin. De aceea apoi, cele mai îngrozitoare persecuțiuni au pus ei la cale în contra creștinilor, pe cari prinzându-i, îi decapitau, îi spânzurau, le aplicau torturile cele mai cumplite, și dela acestea nu cruțară nici pe Apostoli dar nici pe locuitorii lor, pe archiereii acelor timpuri. În acest period al creștinismului deci, cum mai putea să se susțină legătura credinței dintre creștinii alungați, despărțiți și intimidați, dacă nu aveau ei pe conducătorii lor sufletești, cari îi încurajiau și mângăiau cu nădejdea vieții de veci.

Eată, iubiților, sf. Ierarch Nicolae, a cărui pomenire o sêrbăm astăzi, încă trăise pe acele timpuri de teroare, dar cam pe la sfîrșitul persecuțiunilor; de torturi însă nici el n'a fost cruțat. Căci el a trăit pe timpul împărățiilor tirani

Dioclețian și Macsimian, adecă pe la finea veacului al III-lea și începutul veacului al IV-lea după Cristos. Pentru vrednicia și bunătatea sa deci, ajunse Archiepiscop în Mira Lichiei și ca un adevărat erou și-a apărat turma sa în contra păgânismului, luptând pentru credință, din care pricină fu prins și dus în închisoare. Vêzând însă D-zeu, că paharul suferințelor acestor oameni nevinovați s'a umplut, spre fericirea creștinilor, le trimise salvator, pe blândul și credinciosul împărat Constantin, care încă se încreștină mai târziu. Acesta puse apoi capăt persecuțiunilor și cu ceialalți creștini eliberă și pe sf. Nicolae din prinsoare, după-ce cu mai mare rîvnă și succes își continuă archipăstoria sa până la moarte. Eată, ce menire av a un archipăstor al turmei lui Cristos!

Dar' chemarea ierarhiei bisericești nu era numai aceasta în trecut; nu numai a învăța și a mângăia pe creștini și a apăra biserica în-contra tiranilor împărați păgâni; ci luptă avea să poarte ea mai ales în contra rêtăcirilor acelor slabi credincioși, a așa numiților eretici. Tocmai pe timpul st. Nicolae se purta o luptă mare în contra ereticilor numiți arieni, pe cari înse soborul s. părinți, ținut în an 325 la Niceia, unde luă parte și Ierarchul Nicolae, — i-a demascat și combătut; ear pentru clarificarea dogmelor, a învățăturilor de credință, au așezat ei Simbolul Credinții, sau credeul, care, în toată dumineca și sêrbătoarea la s. liturgie se cetește în biserică. Dar și ierarhii veacurilor următoare au purtat luptă în contra ereticilor, cari amenințau cu spargere unitatea bisericii lui Cristos. Unii dintre acei meritoși archipăstori erau încă și marii dascăli ai lumii și ierarhi: Vasilie cel mare, Grigorie, cuvântătorul de Dzeu și Ioan gură de aur, precum și mulți alții. De aceea s. noastră biserică a rënduit pentru toți zile de sêrbătoare, ca să-i pomenim, dându-ne ocaziune să cugetăm la timpurile cele triste și să învățăm dela ei a fi tari în credință; dar' să și lăudăm pe Dzeu, care prin acei sfinți, ne-a păstrat noauă lumina adevărului, ca să nu rêtăcim și să nu alunecăm de pe cărarea dreaptă.

Din toate acestea, vedeți, iubiților, că turma lui Cristos, nu putea să rêmână fără păstori, ori cu alte cuvinte vorbind: sufletele creștine nu puteau fi lipsite de luminători. Deci, pe aceste sfeșnice ale luminii lui Cristos, avem noi datorință, să le lăudăm și cinstim.

Dar să părăsim acele bêtrâne vremuri și să ne ocupăm puțin și cu timpul nostru. Să vedem, în ce pozițiune favorabilă se află turma lui Cristos acum; pe ce mare lină plutește azinaia bisericii? Noi biserica cea vie suntem o societate organizată după o ordine dzească și trăim în stat organizat după trebuințele cetă.

țenilor. Și decâte ori nu se aduc în stat astfel de legi, cărora fără a consimți cu ele, ca fii supuși statului, avem datorință să ne supunem, căci pentru promovarea intereselor fizice-materiale ale cetățenilor se aduc. Dar' aceea ce este al corpului, corpului servește, pe când trebuințele sufletului, nu numai rămân neglijate, ci chiar de multe ori atacate; ear omul neorientat ușor ajunge în luptă cu sine; devine în colisiune cu datorințele, ce le are față de trup și față de suflet, față de stat și față de biserică. Știm că în timpul mai nou, chiar în statul nostru sau adus legi, cari taie direct în sîmțemintele religioase ale cetățenilor. Avem lege despre căsătoria civilă, cărei ca cetățeni ai statului trebuie să ne acomodăm. S'a adus lege despre neconfesionalitate, ca adecă tot omul este liber de a nu aparține nici la o confesiune ș. a. asemenea, cari pe mulți creștini 'i-pot seduce, ca să alunece de pe pedestalul credinții lor, și uitând de suflet și de patria cea viitoare, să trăiscă numai trupului între marginile legilor statului.

Eata, iubiților, vedeți și de aici, că dacă vi-ar lipsi voaue episcopii și preoții, adecă păstorii cei sufletești, cari neadormit vă poartă grije, ca în mijlocul valurilor lumesti să nu vă perdeți sufletul: oare ce s'ar alege de societatea lui Cristos? Oare nu îndesert s'a ostenit și a murit el pentru noi; oare nu înzedar s'a versat atâta sânge scump de al sfinților Lui, ca să ne păstreze noaue mărgăritarul credinței celei adevărate? Deci și astazi busola, cărma bisericii este încredințată ierarchiei, care prin puterea Duhului o conduce, peste toate primejdiile, la liman.

Dar, relativ, azi trăim timpuri mult mai liniștite, ca biserică, decât străbunii nostri; căci ei erau espuși aproape, ca pe timpul persecuțiilor din veacurile dintâi ale creștinismului, la tot felul de tentațiuni, ca să-și părăsască legea cea adevărată și să îmbrățișeze legi schimonosite. Și totuși, ei avură taria a învinge primejdia; căci conducătorii lor sufletești, preoțimea, asemenea unui beliduce, în timp de război, i-au povețuit, luminat și încurajat și ajutorul lui Dzeu a fost cu dînsii, înavuțindu-ne pe noi următorii lor, cu un exemplu mai mult, că rămânând în credința străbunilor nostri împlinim voia lui Dzeu.

Deci, acestea toate ne îndreptățesc să rămânem în legea noastră statornici și să ascultăm și să cinstim pe archipăstorii și păstorii cei sufletești.

Și cu toate acestea să ne mirăm, că totuși se află frați, cari încă rătăcesc și slăbind în credință se schimonosesc, trecând în tabera ereți-

cilor, cari se numesc pocăiți. Lor nu le trebuie păstori, nu le trebuie părinți sufletești; căci și fiului rătăcit din evanghelie, oare ce-i mai trebuia părinte, când și-a propus a eși din caminul părintesc. Dar' numai dupăce în ușorința lui răsipi averea și începu a-se lipsi: atunci cu durere își aduse aminte de părintele său, sub al căruia scut era mai bine, căci acela cu învățătura și esperiența bătrânețelor, l'a apêrat de primejdii și i-a păstrat averea. Fii rătăciți sunt și pocăiții aceștia, căci părăsindu-și credința strămoșască, lăpădându-se de părinții lor sufletești, scumpa lor avere, limba și datinele părintești le cheltuiesc în ușurință; și va veni vremea, când și ei se vor vedea pe sine singuri și fără nici un ajutor străin.

Durere, că aceasta este soartea tuturor pocăiților. Ei sunt fii perduți pentru neam și pentru biserică, și perduți sunt și pentru sine însuși, că mor neîm părtășiți cu sf taine, pe cari numai preoții le administrează. — Și voesc încă a vă încredința, fraților, că cei ce se lapedă de părinții lor sufletești se lapedă de însuși Cristos, care ne-a dat nouă legea aceasta precum zice apostolul Pavel către efeseni: *»acela a dat pe unii apostoli, pe alții proroci, pe alții evangeliști, pe alții păstori și dascăli spre săvîrșirea sfintelor la lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Cristos până ce vom ajunge toți la împreunarea credinței»* (Efes. c. 4. v. 11—13); — zic, spre a vă încredința, altă dovadă nu ne lipsește înaintea cuvintelor Dlui Cristos, care grăf apostolilor sei astfel: *»Cel ce ascultă pe voi, pe mine ascultă; și cel ce se lapedă de voi, de mine se lapedă; ear cel ce se lapedă de mine, se lapedă de cel ce m'a trimis pe mine.»* (Luca c. 10 v. 16).

* * *

Dar să încheiu pentru acum cuvîntarea mea, aducîndu-vă aminte, iubiților, de cuvintele Dlui Cristos, grăite Apostolilor: *»Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzînd faptele voastre cele bune, să preamărească pe tatăl vostru cel din ceruri.»* (Mat. c. 5. v. 16). Și voi cunoașteți acum lumina, cu care au luminat sf. Apostoli și sf. ierarchi ai lui Cristos; auzita-ți și de faptele lor cele bune: deci este rîndul vostru, ca să preamăriți pe Tatăl cel din ceruri, mulțumindu-'i pentru binefacerile ce le-a adus pentru legea noastră prin sfinții sei. Ear mulțumitori veți fi numai atunci, dacă credința aceasta pecetluită cu atâtea semne mărite, nu o veți batjocori prin desprețuire, ori lăpădare: ci statornici veți rămâne în ea până la moarte. Ascultați dară pe păstorii vostri și nu vă lăpădați de ei, căci ați auzit, că aceasta este voia celui de sus: și va fi *»darul Dlui nostru Iisus*

Cristos, cu duhul vostru, fraților.» (Gal c. 6. v. 18). Amin.

Bărateaz, în 11/24 Novembre 1902.

Nicolae Crișmar,
paroch.

Protocolul

ședințelor adunării despărțământului protopopesc Buteni, a Reuniunii învățătorilor români, dela școalele populare confesionale ortodoxe din protopopiatele aradane I—VII, ținută la 28 Octomvrie (10 Noemvrie) 1902 în comuna Almaș.

Ședința I.

Nr. 1. După invocarea Duhului sfânt, prin cântarea „Împărate Cerese,” părintele paroch din loc Cornel Lazar binevintează în numele parochienilor din Almaș pe membrii despărțământului, urându-le succes bun intru deslegarea problemelor ce le stau înainte pentru promovarea învățământului.

Cuvintele de îmbărbatare rostite de dl preot Cornel Lazar, membrii despărțământului le primesc cu urări de „se trăiască.”

Nr. 2. Conform programei, membrii despărțământului ascultă prelegerilor ținute din limba română de membrii Mihai Mihuț și George Rufu.

Nr. 3. Membrul Mihai Mihuț în prelegerea sa ținută cu școlarii clasei III dezvoltă subiectul și predicatul din zicerea simplă.

Nr. 4. George Rufu, pe baza prelegerii anterioare, dezvoltă din zicerea simplă părțile de vorbire: substantivul, verbul și pronumele personal.

Nr. 5. După dimiterea școlarilor, președintele despărțământului Nicolae Boșcaiu, prin o vorbire bine simțită salutând pe membrii deschide ședința și mulțamește părintelui din loc dlui C. Lazar pentru cordiala primire, totodată binevintează între onorații pe Dnii preoți: George Lupșa din Dieci, Traian Mager din Săturău, George Popovici din Nadăș și Petru Pinteia din Voivodeni, apoi pe dnii Mihai Vidu președintele despărț. Hălmașiu, Sava Dorca inv. în Săturău, Ilie Cristea inv. în Lungșora, Petru Mihuța inv. în Honțșor, Sigismund Tamó not. cer. din loc și pe economii fruntași Lazar Timpu din loc, Nicolae Șandru și Petru Șandru din Mustești.

Nr. 6. La apelul nominal făcut de către secretarul despărțământului Cornel Novac, se constată că sunt prezenți 27 de membrii, absenți 14, dintre cari Petru Perva și Dimitrie Stoian își motivează absența prin boală, — adunarea despărțământului luând la cunoștință, îi declară de scusați.

Nr. 7. Președintele invită pe membri a-și face, observările asupra prelegerilor ținute de membrii Mihai Mihuț și George Rufu, spre care scop, dechiară discuțiunile de deschise.

Nr. 8. După observările făcute din partea membrilor: Patricie Covaci, Ioan Borlea și a dlor George Lupșa și Cornel Lazar, prelegerile ținute se declară de „bine succese.”

Nr. 9. La discuțiunea asupra modului de propunere a limbei române, chestiune pusă de comitetul central, în urma propunerii făcute de Iuliu Groșorean în adunarea generală a reuniunii ținută în Hălmașiu, vorbind membrii Patricie Cozaci, Ioan Borlea și Cornel Lazar, cari motivând pe deplin, că resulta-

tul învățământului limbei materne se poate aștepta cu mai mare ușurință, propunându-se gramatica pe baza sintactică — adunarea despărțământului se pronunță asupra modului de a se propune gramatica pe baza sintacticei.

Nr. 10. Urmează la ordinea zilei p. 6 din program: incasarea tacselor de membri. La apelul făcut din partea președintelui răspunde numai membrul Constantin Floruț.

Nr. 11. Președintele despărțământului, pune în discuțiune cestiunea propunerii învățământului religiunei, care în urma circularului Ven. Consistor au a o propune preoții; de oare-ce înse, în multe locuri s'a constatat, că preotul lasă aceasta sarcină asupra învățătorului, care la rândul său, nesimțindu-se de obligat, neglijă propunerea învățământului religiunei, cari casuri stagnează învățământul religiunei în școlile noastre confesionale, preangrijit de soarta învățământul religiunei, pentru a sorta dela început scăderile poștește pe membrii a lua cestiunea serios la desbatere și a se pronunția asupra ei.

După o dezbateră serioasă, la care iau parte membrii Terențiu Popa, P. Covaci, I. Borlea, C. Lazar și Cornel Novac, adunarea despărțământului enunță, că unde e preotul impedeat dela propunerea învățământului religiunei, la cerere, să-l suplinească învățătorul, până la eventualele dispozițiuni din partea Ven. Consistor.

Fiind timpul înaintat, la dorința generală, ședința se redică, anunțându-se a doua ședință pe 3 ore d. a.

Ședința II.

Nr. 12. Președintele deschide ședința, prezenți toți cei din ședința I.

Se continuă discuțiunile asupra chestiunilor școlare. La plângerea mai multor membrii, că în urma circularelor emise din incidentul ordinațiunei înaltului minister de culte și instrucțiunea publică referitoare la propunerea limbei maghiare, mulți sunt neorientați în privința ordului orelor din vigoare, care nu e în consonanță cu planul ministerial, cer prin propunătorul Terenție Popa, ca Ven. Consistor să fie rugat să formuleze un nou ord al orelor, în care să se prevadă conținutul orelor prescrise pentru limba maghiară.

Președintele asigură pe membrii, că Ven. Consistor, având în vedere ordinațiunea mai nouă a înaltului minister, va fi luat deja cauza la mână, cu atâta mai vârtos, că fiind în lucrare un nou plan de învățământ, care va fi în consonanță cu planul ministerial, cu ocaziunea edării acelu plan, va împărți și orele în un nou ord, ear până atunci fiecare învățător să se acomodeze planului ministerial, în privința propunerii limbei maghiare în legătură cu cea maternă. Adunarea ia la cunoștință.

Nr. 13. Pentru executarea concluzelor adunării generale a XII-a, președintele presintă circularul de sub Nr. 351/902, emis din partea comitetului central, care cetindu-se în general, se ia de basă la dezbateră specială.

Nr. 14. Cu privire la p. 1 referitor la propunerea lui Iuliu Groșorean, ca fiecare membru să elaboreze operate alese și istorioare instructive, cari să se înainteze comitetului central — adunarea despărțământului ia la cunoștință.

15. Referitor la avisul recomandator, din incidentul broșurilor donate de către dl inspector regesc de școale din Arad, în lipsa acelor broșuri, — adunarea reservează deciziunea asupra acestui punct pentru adunarea proximă, pe când vor fi sosit acele broșuri.

Nr. 16. Asupra propunerii lui Groșorean, de a se preda gramatica română pe basă pur etimologică,

— adunarea despărțământului susține concludul adus sup p. 9.

Nr. 17. Referitor la propunerea despărțământului protopopesc Radna, ca fiecare membru al despărțământului să elaboreze teme alese în conferința actuală și următoarea conferință să o tracteze după soarte: adunarea despărțământului primește propunerea cu modificarea, ca tema tema respectivă să se designeze de către birou, conform usului de până acum.

Nr. 18. Celelalte puncte din circular, de natură administrativă, se iau la cunoștință, ear' p. 6 referitor la cursurile de repetiție, se decide a se debate la altă ocaziune în prezența inspectorului.

Nr. 19. Urmează propuneri și interpelări. Conmembrul și secretarul despărțământului Cornel Novac propune, ear' adunarea decide unanim, ca să se trimită adresă de aderență nou alesului episcop P. C. Sale dlui *Vasilie Mangra*, vicar episcopesc în Oradea-Mare, prin extras protocolar.

Se trimite următoarea telegramă:

Ilustrității Sale Domnului

Vasilie Mangra

alesul Episcop al Aradului și vicar episcopesc în

Oradea-Mare.

Învățătorimea română gr.-or. din tractul Butenilor, întrunită azi în conferință, în comuna Almaș, Vă felicită din toată inima și cu recunoștință omagială, exprimându-și dorința de a Vă vedea în cel mai apropiat timp ocupând tronul episcopesc al diecesei noastre mult cercate, la care votul poporului cu entuziasm Vă chemat.

Piară uneltirile păcătoase și soarele dreptății să strălucească asupra bisericeii noastre străbune, sub oblăduirea înțeleaptă a marelui nostru Arhiepiscop Vasilie, la mulți ani!!

Almaș, 10 Noemvre st. n. 1902.

Nicolae Boșcaiu,
președinte.

Corneliu Novac,
notar.

Pr. Cornel Lazar.

Nr. 20. Patriciu Covaci, din considerare că sarcinile învățătoarești, din cauza neregulatei încasări, necum să se solvească anticipative, dar' nici ulterior nu le primesc învățătorii regulat, care împrejurare înmulțește necasurile și piedecile cari să pun în calea învățământului: propune ca să fie recercat comitetul central a face pașii necesari la Ven. Consistor, să ia în mână incasarea salariului învățătoresc, — adunarea primind propunerea, însărcinează biroul cu înaintarea ei la comitet.

Nr. 21. Ioan Borlea interpelează presidiul, din incidentul că în convocator s'au îndatorat membrii despărțământului a prelucra prelegerile în scris, ear' membrii n'au predat temele la birou, întreabă presidiul că de ce nu cere temele?

Președintele răspunde, că în convocator este spus precis că membrii au a presenta temele fără provocare, încât nu au făcut-o, sunt poștiți la provocare să le presinte, de oare-ce la timpul său numai membrul Constantin Fênuț a prezentat tema.

La provocarea președintelui, presintă temele: Ilie Cornea, Mihaiu Mihuț, Mihaiu Voluntir, Ștefan Stan, Liviu Dublea, Nicolae Mușet și Ioan Borlea.

Nr. 22. Pentru adunarea proximă, — adunarea

hotărăște, că aceea să se țină în comuna Bârsa, Joi în săptămâna luminată din 1903.

Nr. 24. Cu autenticarea protocolului, adunarea încredințează pe membrii: George Dirlea și Petru Moțocan.

Nr. 25. Eshauriându-se programa, președintele mulțămind atât membrilor, pentru interesul dovedit și cu aceasta ocaziune, față de agendele reuniunii, cât și onorațiilor, cari încă au binevoit a concurge cu voturile consultative, constatând, că tuturora le zace la inimă progresarea școalelor noastre profesionale și prinr'insele a poporului nostru, urându-le revedere fericită la procsima adunare, — declară ședința de închisă.

Nr. 26. Membrul Patricie Covaciu, exprimă în numele despărțământului mulțămită președintelui, pentru corecta conducere, între urările de „să trăească.”

D. c. m. s.

Nicolae Boscaiu,

președinte.

Corneliu Novac,

notar.

Acest protocol s'a cetit și autenticat.

Almaș, 30 Oct. 12 Nov. 1902.

George Dirlea.

Petru Moțocan.

CRONICA.

* **Pentru Congresul național bisericesc** au fost aleși pe teritorului Consistorului din Arad următorii deputați mireni: Aurel Petrovici (Arad), Dr. Ioan Suciu (Radna), M. Velici (Chișineu), Dr. N. Oncu (Giula), G. Feier (Ienopolea), Russu Șirianu (Șiria) P. Rotariu (Timișoara), V. Goldiș (Buteni), P. Truța (Hălmagiu), Z. Mocsonyi (Lipova), Virgil Tomici (Birchiș), V. Babeș (Vinga), Iosif Gáll (Belinț-Chisetău) Dr. N. Oprean (B.-Comloș).

* **Promotivne.** Dl Dr. Aurel Creciunescu fiul și stipendistul nostru diecesan s'a promovat la gradul de doctor în sfânta teologie la facultatea teologică ortodoxă din Cernăuți. Sincerile noastre felicitări.

* **„Luceafărul.”** Nr. 9 și 10 a apărut în format dublu, cu data de 15 Novembre, având un bogat și interesant cuprins.

AVIS!

Prin aceasta avem onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că din calendarul nostru pe anul 1903 mai avem încă 1000 exemplare și întru cât în acest an din greșală nu s'a espedat domnilor cari au avut în comisiune și în anul trecut, eventual doresc a avea și alți domni, binevoiască a se adresa cât decurând administrațiunei noastre, ca fără amânare să-i putem trimite exemplarele necesare.

Administrația tipografiei diecesane.

Arad, strada Révay Nr 10.

Poșta Redacției.

Pp. Buteni. A sosit târziu. Azi se publică. În privința Nr. 2 s'au luat, cu consultarea T. D-Tale alte dispoziții.

Licitațiune minuendă.

Pe baza concludului Venerabilului Consistor diecesan din Arad din 10/23 Octomvrie 1902 Nu. 5865, comitetul parochial ortodox român din Dieci, proto-

presbiteratul Buteni, se publică licitațiune minuendă pentru renovarea bisericii de aici, pe lângă prețul de esclamare 2239 cor., cu termen de licitație în **21 Noem.** (4 Decem.) 1902 la ora 1 d. a. în edificiul școlii din loc.

Preliminarele de spese și condițiunile de întreprindere, reflectanții întreprinzători le pot vedea la oficiul parochial subseris.

Dieci, 27 Oct. (9 Noemv.) 1902.

3—3

George Lupșia,
paroch, președ. comit. par.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parochiei vacante din **Hidișelul-superior**, protopresbiteratul Orășii-Mari, se escrie concurs cu termen de alegere pe **15/28 Decemvre** 1902, către care e afiliată în mod provisor și Hidișelul-inferior.

Emolumentele sunt: I. Dela parochia matră Hidișelul-sup. 1. Casa parochială cu intravilanul și apartinențele. 2. Pământ arător și fânaș 13 jug. catastrale. 3. Dela 132 numeri de case câte 1 măsură bucate sau în relut câte 2 cor. 4. Stolele usuete.

II. Dela filia Hidișelul-infer. 5. Intravilanul parochial. 6. Pământ arător și fânaș 10 jug. 7. Dela 60 numere de case câte 1 măsură bucate, sau în relut câte 2 cor. 8. Stolele usuete.

Către emolumentele espuse mai sus se mai adauge întregirea stabilită din partea Înaltului guvern, — pentru candidații fără 8 clase — în sumă de 407 cor.: 55 fil. Toate acestea asigură un venit anual de cel puțin 800 cor.

Se observă că alegândul preot are să provadă catechisările la toți școlarii deobligați a frecventa școala cotidiană și de repetiție dela toate școlile aflătoare în comună, fără privire la caracterul acelora, și fără a aștepta remunerațiune pentru aceste catechisări dela comuna bisericească ori dela diecesă.

Recursele ajustate conform prescrișelor Statutului-Organic și adresate comitetului parochial din Hidișelul-superior să se trimită subsemnatului în Oradea-Mare până în 12/25 Decemvre 1902 având recurenții până la alegere a se presenta în sfânta biserică din comunele amintite spre a-și arăta desteritatea în cele bisericești.

Cu privire la săvârșirea serviciului dumnezeese se notează, că alegândul tot în două Dumineci va avea a servi în parochia matră, eară a treia în filia; însă în sărbători într'una în matră, eară în ceealaltă în filia.

1—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **TOMA PACALA** protopop.

—□—

Pentru îndeplinirea parochiei organizate **Suiug-Iteu**, din protopresbiteratul Orășii-Mari, se escrie concurs cu termen de alegere pe **22 Decemvre** v. 1902.

Emolumentele sunt: A) Dela comuna matră Suiug: 1) casa parochială cu supraedificatele și grădina de legume; 2) 32 jugere pământ arător și fânaș; 3) Dela 68 numere de case câte o măsură bucate, jumătate grâu, jumătate cucuruz: a 3 cor. 20 fileri; 4. Zile de lucru cu plugul ori carul 15, a 3 cor. 20 fil. ear cu mânil 38 a 80 fil. 5) Venitele stolari usuete. B) Dela filia Iteu: 6) Intravilanul parochial; 7) 17 jug. pământ. 8) Dela 73 numere de casă câte o măsură de bucate, jumătate grâu, jumătate cucuruz a 3 cor. 20 fil., 9.

Zile de lucru cu plugul sau carul 20 a 3 cor., cu mânil 53 a 60 fil.; 10) Venitele stolare usuete.

Către emolumentele espuse mai sus se mai adauge întregirea stabilită din partea Înaltului guvern — pentru candidații fără 8 clase în sumă de 265 cor. 84 fil. toate acestea asigură un venit anual de cel puțin 800 cor.

Se observevă că alegândul preot are se provadă catechisările la toți școlarii deobligați a frecventa școala cotidiană și de repetiție dela toate școalele aflătoare în comună, fără privire la caracterul acelora, și fără a aștepta remunerațiune pentru acelea catechisări dela comuna bisericească, ori dela diecesă.

Recurenții vor avea recoursele lor provăzute cu documentele prescise din Stat. Org. § 15 lit. B) din Regulamentul pentru parochii, adresate comitetului parochial din Suiug-Iteu a le așterne la subsemnatul protopop până în 10 Decemvre vechiu 1902, ear până la alegere vor avea a-se presenta în vre-o Duminecă ori sărbătoare atât în biserică din Suiug, cât și în biserică din Iteu, pentru a-și arăta desteritatea în cele bisericești.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **TOMA PAPALA** protopop

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parochiei vacante din **Cil**, se publică concurs cu termen de alegere de **30 de zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala.”

Emolumentele sunt următoarele: 1. Usufructul alor 20 jug. catastrale; 2. Casa parochială cu un intravilan și supraedificate; 3. birul costător din două măsuri cucuruz nesfărimat dela circa 118 case; 4. stolele usuete (la botez 80 fil., estrase 3 cor., cununii 4 cor., servicii la casele parochienilor 40 fil.; înmormântări după „norma stolară”) 5. întregirea dela stat (congrua) pentru preot fără 8 cl. gimnasiale s'a stabilit în 344 cor. 10 fil., respective, până la 800 cor., în 544 cor. 10 fil.

Toate dările le va suporta alegândul.

Parochia astfel e clasificată de cl. III-a.

Recurenții sunt avisați, ca recoursele instruite cu documentele prescise, adresate comitetului parochial respectiv, să le subștearnă oficiului protopopesec din Buteni (N.-Butyin, Arad-m.) în terminul indicat, și sunt poftiți a se presenta în sf. biserică din loc, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **IOAN GEORGIA**, protopop.

—□—

1—3.

Conform conclusului Ven. Consistor gr. or. din Oradea-Mare de sub Nrul 1024 a. c. pentru parochia **Lunca-Hotar** se publică concurs cu termen până la **3/21 Dec.** a. c.

Emolumentele sunt cele cuprinse în coala B. de fassionare pentru întregirea dotației preotești precum: bir, stole și ajutor dela stat 382 cor. 66 fil., care toate computeate corespund la o parochie de classa III.

Recurenții vor avea a-și trimite petițiunile până la terminul susatins la subserisul.

Beiuș, la 5/18 Nov. 1902.

În conțelegere cu com. par. **VASILIE PAP**, protopop. Vașcoului.

—□—

2—3.

Se escrie concurs pentru vacanta stațiune învățătorescă din comuna **Ortiteag**, tractul Peștesului (comitatul Bihor) cu termen de alegere pe ziua de **1/14 Decembrie**.

Emolumentele sunt: 1. în bani gata 400 cor., repartisate pe locuitori. 2. Cvarțir bun cu două chilii, culină, cămară și grădina recerută, precum și lemnele trebuincioase. 3. Pentru cei cvalificați sferativul ajutor dela stat 200 coroane.

Doritorii de a ocupa această stațiune sunt poftiți a-și trimite recursurile lor provăzute cu documentele necesare subscrisului în Lugoșul-superior, p. u. Élesd, până la termenul sus amintit și a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătoare în sf. biserică pentru a-și arêta desteritatea în cântare și tipicul bisericii.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine **TEODOR FILIP**, protopresbiter. 2—3.

—□—

Pentru îndeplinirea stațiunii vacante învățătoresci cantonale din comuna **Suplac**, inspectoratul Beliului, se publică concurs cu termen de alegere în **24 Noembrie (7 Decembrie)** a. c.

Dotățiunea anuală este de 800 cor. bani în număr, stolele cantonale usuate și locuința cu grădină de legume.

Reflecțanții sunt poftiți ca până în ziua alegerii în cutare Duminecă ori sêrbătoare să se prezenteze la sf. biserică din Suplac spre a-și dovedi desteritatea în tipic și în cântări, ear' suplicele adresate comitetului parochial, până în preziua alegerii să le înainteze la inspectorul școlar-protopop Petru Sêrb, în F.-Giriș, p. u. Tenke.

Se observă, cum-că recurenții cu clase medii vor fi preferiți.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **PETRU SERB**, protopop inspector cercual de școale.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala confesională gr. ort. română din **Crocna**, conform ordinațiunii Venerabilului Consistor de datul 8/21 Octomvrie Nr. 5753/1902, se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala.”

Emolumentele sunt: În bani gata 357 cor. 64 fil.; 10 șinice grâu și 10 șinice cucuruz, computeate în 120 cor.; 5 jugere pământ arător în preț de 60 cor.; 6 stângeni de lemne în natură prețuiți în 96 cor., er' pentru încălzitul școalei cât va cere trebuința; pentru conferența învățătorescă 20 cor.; pentru scripturistica 6 cor.; pentru curatorat 28 cor.; venite cantonale, cvarțir liber și grădină.

Alegendul învățător are să conducă cantoratul în biseriă fără alta renumerațiune, și are să dea declarațiune, că pe basa serviciului prestat în alta comună ca invecător, de când își formează pretensiunea la cvincvenal?

Dela recurenți să cere, ca recursurile instruate conform prescrișelor Stat. Org. și Regulamentului de învățământ, adresate comitetului parochial din Crocna, să le trimită Oficiului protopresbiteral gr. ort. română din Hălmațiu (N.-Halmagy), având până la termenul

de expirarea concursului a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătoare în sfânta biserică din Crocna, spre a-și arêta desteritatea în cântare și tipic.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **Ioan GROZA** m. p. protopresbiter și inspect. școlar. 3—3

—□—

Pe baza Inaltului decis Consistorial Nr. 5385 din 1902 și pe baza decisului comitetului parochial 12/24 Octomvrie 1902 se escrie concurs pentru stațiunea învățătorescă din **Fadimac** cu termen de alegere pe **1/14 Decembrie**.

Emolumentele sunt: 1) Salarul învățătoresc în bani gata 600 cor.; 2) Trei jugere pământ în preț de 72 cor.; 3) Pentru scripturistica învățătorescă 10 cor.; 4) Pentru participarea la conferințele învățătoresci 20 cor.; 5) 24 m. lemne în preț de 48 cor. din cari 12 m. sunt pentru încălzirea salei de învățământ, ear 12 m. pentru învățător. 6) Dela înmormentări mici 40 fil., ear dela cele mari și cu liturgie 80 fil.; 7) Pentru învățător cu familia până când se va edifica un cvarțir corespunzător, 60 cor.; 8) Grădina școalei în estensiune de 12 stângeni□.

Reflecțanții la acest post învățătoresc au să-și subștearnă documentele conform regulamentului pentru stațiuni învățătoresci, adresate comitetului parochial din Fadimac pe calea oficiului inspectoral din Cladova p. u. Bethlenháza, tot-odată să se presinte în sfânta biserică spre ași arêta desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința comitetului parochial gr. or. rom. din Fadimac, la 12/24 Octomvrie 1902.

Alexandru Popoviciu,

George Opiș,

preot preș. com. par.

not. comt par.

În conțelegere cu mine: **IOAN CĂPITAN**, inspector școlar. 3—3

—□—

Se escrie concurs pentru vacanta parochie din comuna **Sabolciu**, tractul Peștesului, conform ordinațiunii Ven. Consistor din Oradea-mare din 2/15 Septemvrie a. c. Nr. 1535/132 B. cu termen de alegere de **30 de zile** dela prima publicare.

Emolumentele sunt: 1) Casa parochială cu două chilii, cămară, culina cu supraedificate și grădină: 100 cor. 2) Birul preoțesc dela 75 n-re de case câte una vică cucuruz sfărîmat — din care pe seama sfântului se vor detrage 50 de vici, á 2 cor.: 110 cor. 3) 16 jugere catastrale pământ estravilan á 5 cor. jugerul: 24 cor. 4) Stolele îndatinat și anume: clasa I. 10 cor., clasa I. 6 cor., prohodul mic 2 cor., cununie 4 cor., botezul 80 fil., maslu 2 cor.; toate aceste computeate după calculul mediu de 5 ani: 100 cor. 5) Se observă că alegendul preot el singur va avea a încasa birul de timpuriu și a solvi dările erariale.

Toate aceste computeate la olaltă dau suma de 534 cor., către care sumă se mai adauge congrua la cei fără 8 clase 346 cor.: 94 fil., de tot 880 cor. 94 fil.

Doritorii de a ocupa această parochie sunt poftiți a-și trimite recursurile provăzute cu documentele necesare subscrisului în Lugoșul-superior p. u. Élesd, și a se presenta în vre-o Duminecă sau sêrbătoare la sf. biserică spre a-și documenta desteritatea în cântare și oratorie.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **TEODOR FILIP**, protopop. 3—3

—□—